

Příčinnost (kauzalita) / Kauzalita (příčinnost) / Vnější vztahy jsoucny

Vztahy mezi jsoucnými jsou dvojího druhu: buď zakládají vnitřní jednotu vyšší úrovně nebo nezakládají. Pokud nezakládají, neznamená to ještě, že jsou nutně pouze vnější. Přesto ty vnější vztahy jsou zřejmější resp. nápadnější. Řekové vynalezli koncept kauzality a ovlivnili tím dlouhá staletí, ba už třetí tisíciletí. Pojetí příčinnosti má však nepřehlédnutelné antropomorfní kořeny: člověk má v některých případech přímý pocit, ba zážitek, že svým činem může něco ovlivnit. Člověk má však neméně autentický zážitek, že při svém činu musí počítat také s nějakou odpovědí, a to podobně, jako když musí odpovědět na čin (aktivitu) někoho druhého. Proto se v dalším průběhu evropského myšlení po celou dobu takřka u všech myslitelů udržela koncepce oboustranného (obousměrného) vztahu akce-reakce; schopnost reagovat však byla připisována pouze člověku, v lepším případě živým bytostem, nikdy veškerým skutečnostem. Zatímco hlavním aspektem, který dovoľoval koncepci kauzality přežít a dokonce naprosto převládnout, bylo odmítání údajně mytických představ o předlidských nebo nadlidských bytostech, ačkoli samo chápání toho, jak může jedna skutečnost ovlivnit nějakou jinou jinak než nahodilým kontaktem (srážkou, naražením do druhé, zejména pak rozbitím nebo poškozením druhé), je plné vnitřních těžkostí a přímo rozporů, myšlenka univerzální reaktibility nebyla ve vědě koncedována buď vůbec anebo co nejvíc vytěšňována (přinejmenším pak vyhrazena jen některým vyšším rovinám, tj. zbavována univerzality).

(Písek, 130228-1.)